

Vavpotič je bil v letih 1916-18 res vojni slikar. Posebno v letu 1917 je mnogo slikal na bojiščih, sodeloval pa je tudi na razstavi avstrijskih vojnih slikarjev. — 10. V Zagrebu je akcijo za postavitve vojnega muzeja vodilo vseučilišče. Frangeš in Iveković sta bila oba profesorja na likovni akademiji. — 11. Svetolucijskega župnika

Jožefa Fabiana je ubila italijanska granata v njegovi pisarni v župnišču. Časopisje ga je slavelo kot mučenika. — 12. Avgusta 1916 so pri deželni vladi ustanovili »Deželno komisijo za državno podporo hotelskih podjetij na Kranjskem,« ki je 45 gorenjskim hotelom in gostilnam preskrbela kreditno podporo.

MAKS PETERLIN, TELESNOKULTURNI DELAVEC, KAMNIŠKI ROJAK

DUSAN NOVAK

Slovenski biografski leksikon med potomci pesnika in pisatelja Josipa Stritarja omenja tudi dr. Maksa Peterlina, pravnika, kulturnoprosvetnega in telesnokulturnega delavca. Maks Peterlin je bil rojen 15. 2. 1894 v Komendi in je torej rojak kamniškega območja. Bil je dijak prve slovenske generacije na šentviški gimnaziji ter je po maturi leta 1913 odšel na študij prava na Dunaj. Leta 1914 je bil ob izbruhu vojne vpoklican. Spočetka je bil del leta 1915 v oficirski šoli v Gorici, nato pa na fronti v Galiciji, v Tirolah in na soški fronti.

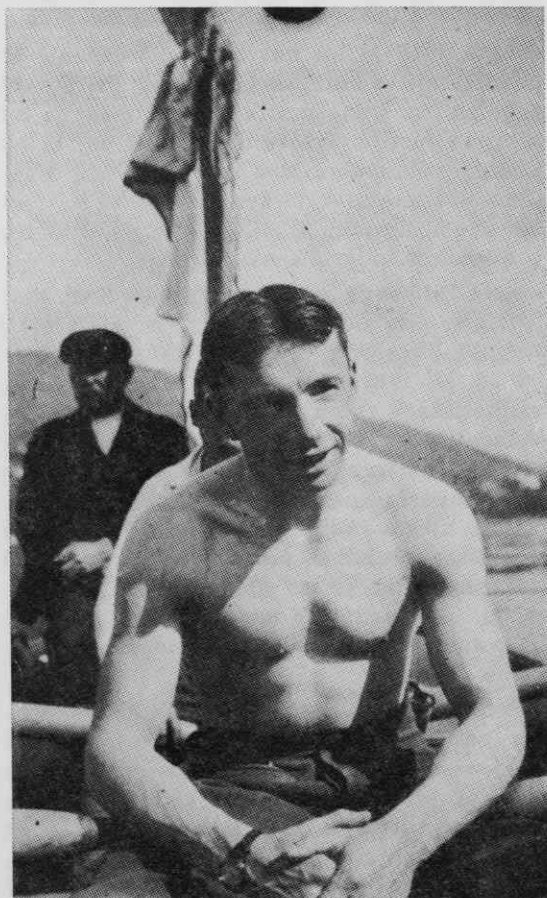
Že kot dijak na šentviški gimnaziji se je odlikoval kot telovadec in je za to dejavnost navduševal tudi druge. V leta 1913 ustanovljenem telovadnem odseku Orla je našel takrat primerno okolje za svoje zanimanje in je odtlej pridno sestavljal telovadne vaje, ki so kmalu postale v organizaciji obvezen material za vadbo. Organiziral je tudi tekmovanja.

Leta 1913 je odšel na Dunaj in poleg prava vpisal še dvoletno šolo za profesorje telovadbe na srednjih šolah. Z njim je bil na tej šoli tudi že pok. akademik France Koblar. Znanje, ki ga je tu pridobil, je takoj prenašal, še sveže, na tečajih in tekmovanjih. To je bilo leto njegove največje športne in telesnokulturne aktivnosti.

Dokumentacijo za njegovo delovanje najdemo v njegovih prispevkih v Mladosti, v njegovih telovadnih načrtih za posamezna leta, kjer vneto zatrjuje, da je Z. O. (zveza Orlov) telovadna organizacija, ki mora tehnično delo tj. telesno kulturo, dvigniti na čim višji nivo. Gimnastika vpliva ne le na telo, tudi na razvoj duševnosti, zato je potrebna vsestranska telesna vadba. Izvajanje vaj naj ne bo površno, temveč temeljito, strumno. Opozarja, da se ne smejo zanemariti tudi

druge oblike telesne vzgoje, vadbe skokov, tekov itd. O moreški, ki je bila takrat kot modna folklorna oblika vadbenih nastopov zelo cenjena, pa ni imel pretirano dobrega mnenja.

Kot aktiven sodelavec je bil že leta 1912 na orlovskem zletu na Češkem v Kroměřížu, nastopil je z vajami na evharističnem kon-

Maks Peterlin v prvih dneh prve svetovne vojne

gresu na Dunaju in spremljal je češko moštvo v Trst in Benetke.

V zapisih leta 1912, ko so bila prva večja tekmovanja, piše, da je tekmovanje šola in vzgajališče za нравno in telesno popolnost, da pravi tekmovalec zaničuje mehkužnost, lenobo in iz teh izvirajočo nizkotnost... načela in besede, ki bi jih lahko uporabili še dandanes!

Na I. zletu v Ljubljani je bil član kamniške vrste in dosegel z 90,87% možnih točk tretje mesto. Njegov brat Ivan je bil 12. V finalnem tekmovanju najboljših šestih na drugo, bradlji in v prostih vajah ter teku je zatem dosegel prvo mesto.

V dneh od 27. do 31. 12. 1913 je prenašal novo dobljeno znanje na tečaju za vaditelje, kjer je imel vse dni glavno vlogo. Le del dolžnosti so nosili člani telovadnega kluba akademskega društva Danica z Dunaja, katerega član je tudi bil.

Kot zastopnik tega društva je naslednje leto bil kot odposlanec Z. O. iz Ljubljane na Moravskem v Brnu, kjer se je dogovarjal o sodelovanju na češko-moravskem zletu, ki pa takrat zaradi izbruha vojne žal ni bil izveden.

Leta 1914 je bil kot 20-letni mladenič že podnačelnik vaditeljskega zbora. Prizadeval si je za čim tesnejši stik z naravo, saj je bil sam sin zemlje. Telovadni učitelji naj bi ob vsakem primernem času vadili in vodili mladino na izlete in v naravo. Seveda je bil tudi govor o abstinenci od alkohola in nikotina ter o disciplini in primerni strogosti.

Leta 1915 se je oglasil s fronte na Soči, kjer je bil že odlikovan s hrabrostno svetinjo II. stopnje. Tega leta so ga tudi obvestili, da je bil 20. 11. 1915 imenovan za 1. podnačelnika vaditeljskega zbora Z. O. Po ohranjenih dokumentih je bil že takrat prišel v spor z uredništvom revije Mladost, v katero je dve leti pisal tehnične prispevke. Bržkone so mu očitali njegovo distanciranje od morebitne ideološke usmeritve organizacije in njegovo vztrajanje, da je to le telovadna organizacija. Tega sedaj ne moremo vedeti, za nas je pomembnejše njegovo vneto telesnokulturno delovanje.

Potem ko je aktivno deloval tudi na drugih odsekih soške fronte (njegova telesna izurjenost mu je pri tem bržkone mnogo pomagala), se je ob razpadu z večjim številom Slovencev vrnil v Ljubljano. Razvedelo se je, da je Italija napovedala vojno Jugoslaviji. Ker pa so se začeli boji za Koroško, so se napotili v Maribor in dalje na Koroško. Pri

Št. Jakobu v Rožu je bil ujet. Po 40 dneh je pobegnil na Dunaj in nazaj v Ljubljano. Tam se je zopet javil svoji enoti in zopet prostovoljno odpotoval nazaj na Koroško. Tu je ostal vse do konca bojev, do maja 1920.

Medtem pa je še našel čas, da je sodeloval na vaditeljskem tečaju 13. do 18. 1. 1919 in to s tehničnimi predavanji. Marca istega leta je bil znova izvoljen za člana vaditeljskega zbora Z. O., na taboru 29. 7. do 1. 8. 1920, kjer so v Mariboru tekmovali v prostih vajah; na orodju in v atletiki je bil poleg Franceta Koblarja eden od sodnikov.

Tega leta je obnovil proste vaje in kot član vaditeljskega zbora vadil za nastope.

Leta 1921 najdemo med osebnimi novicami v Mladosti vest o njegovi promociji za doktorja prava v Zagrebu.

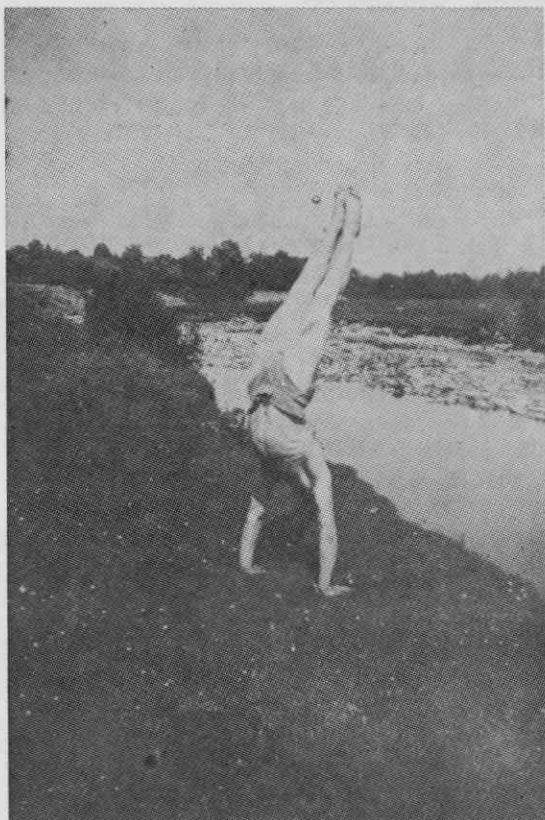
Konec leta 1922, ko je bila ustanovljena jugoslovanska Orlovska zveza, je bil M. Peterlin prvi načelnik (vodja tehnične strani organizacije) vaditeljskega zbora.

Odtlej je svoje delovanje še bolj usmerjal na tehnično-telovadno stran. Sestavil je priročnik Vadnik in organiziral strokovni list Orlovski vaditelj ter bil njegov prvi urednik. Uredil je letnika 1922 in 1923 ter 5 števil letnika 1924. Objavljal je tehnične nasvete, načrte za proste vaje itd. Na akademiji telovadnega tedna J. O. Z. marca 1922 so nastopili z njegovimi sestavi vaj na narodne napeve.

V Mladosti iz leta 1924 opiše udeležene enega od mednarodnih tekmovanj, ko povzema rezultate vseh dotedanjih tekem, dogodek s tekmovanja v Parizu 1923: ... »Ko smo prišli v Pariz, nismo znali redovnih vaj, ker ni bilo prevedenih povelj. Naš načelnik dr. M. P. jih hitro prestavi in spiše na papir, nato pa jih na njegovo komando brezhizbno izvedemo...«.

Zadnja leta Maks Peterlin ni bil več aktiven telovadec. Že kot dijak v Šentvidu je »pridelal« manjšo poškodbo na hrbtenici. Domneval je, da je to le revmatizem, vendar ga je vse bolj ovirala v gibanju, kar je videti že celo na fotografijah iz leta 1913. Toliko vrednejše je pa bilo njegovo tehnično delo. Maks Peterlin je bil sprva sodnik in notarski pripravnik, nekaj časa tudi v Kamniku, zatem pa notar v Lendavi. Leta 1927 je osnoval svojo družino. Ker pa kri ni voda, je včasih vadil otroke na šoli v Lendavi in jih učil prostih vaj.

Ob začetku druge svetovne vojne je bil mobiliziran, ujet in v nekaj ujetniških taboriščih v Nemčiji. Zatem je bil z družino izse-

Tudi na fronti je vadil — v Galiciji

ljen na Hrvaško, od koder so se šele leta 1946 vrnili v Ljubljano, Zatem, ko je preživel še nekaj kratkih let v pokoju, je leta 1982 v 88. letu zapustil tudi to tekmovalno areno.

Starejši kamniški občani se bodo Orlovega Maksa s Komende gotovo še spominjali.

VIRI

Slovenski biografski leksikon, 11/1971, str. 511.

Goriški letnik, 9/1982/, str. 202—204.

BIBLIOGRAFIJA MAKSA PETERLINA

1912

Orlov M/aks/o: Disciplinarni red češkega Orla. Mladost, 5/18: 144—145; 5/19: 151—152; 5/20, 159.

V srcu vlast, v misli Boha, v važi silu. Mladost, 5/18; 145.

1913

M. P.: Proste vaje. Mladost, 6/1, 8—9; 6/2, 21—24.

Vaje na orodju. Mladost, 6/2, 24—28; 6/3, 38—43.

K našim prvim tekмам. Mladost, 6/3, 37—38.

Redovne vaje. Mladost, 6/3, 43—44; 6/4—5, 54—59.

Razlaga članskih prostih vaj za leto 1913. Mladost, 6/4-5, 60—61, 62—69.

Tekme vrst. Mladost, 6/4—5, 72—76, 78.

Tekme, Mladost, 6/6—7, 90—102.

Proste vaje članstva za leto 1914. Mladost, 6/11, 148—149.

Telovadni načrt za leto 1914. Mladost, 6/12, 158—162.

Vaje s palicami. Mladost, 6/12, 162—166.

1914

Proste vaje. Mladost, 7/1, 10—12; 7/2—3, 31—34; 7/6,80—88; 7/8, 111—113.

Poročilo o vaditeljskem tečaju Z. O. Mladost, 7/1, 21—14.

Dodatki k razlagi vaj. Mladost, 7/2—3, 25—27.

Navodila br. načelnikom za vadbo članstva v skupnih vajah. Mladost, 7/2—3, 28—29.

Druge zvezine tekme. Mladost, 7/4, 43—48.

Izleti v naravo. Mladost, 7/5, 59—61.

Prve okrožne tekme v Kamniku. Mladost, 7/5, 70—71.

Vaje s preporci za naraščaj. Mladost, 7/7, 94—96.

Javni nastopi. Mladost, 7/7, 97—98.

Tehnično delo v sedanjem vojnem času. Mladost, 7/8, 106—107.

Spomini z Morave. Mladost, 7/9—10, 136—141; 7/11—12, 160—162.

1915

Pismo s fronte. Mladost, 8/11—12, 141.

1919

S — S — S — S /Sam sebi silo stori/. Mladost, 12/3—4, 33—34.

Vaje s palicami. Mladost, 12/3—4, 44—50.

Proste vaje članstva za leto 1919. Mladost, 12/3—4, 52—55.

1922

Vaditeljstvu. Orlovski vaditelj, 1/1—5, 1—2.

Tehnični načrt za leto 1922 (Načelnik J. O. Z.), Orlovski vaditelj, 1/1—5, 2—6.

Splošne okrožne tekme in pojasnila k vežbanju redovnih in prostih vaj za okrožne tekme in nastope. Orlovski vaditelj, 1/1—5, 6—19.

Telovadni teden Jugoslovanske orlovske zveze. (Orlov M.). Orlovski vaditelj, 1/1—5, 41—44.

Pravilni in nepravilni gibi prostih vaj. Orlovski vaditelj, 1, 44—50.

Bilanca prvih splošnih okrožnih tekem. Orlovski vaditelj, 1, 51—62.

Vaje za leto 1923. Orlovski vaditelj, 1, 63—64.

Proste vaje članov za leto 1923. Orl. vaditelj, 1, 65—68.

Proste vaje članic za leto 1923. Orl. vaditelj, 1, 69—73.

Slovanski orlovski tabor v Brnu. Orlovski vaditelj, 1, str. 77—83.

Tekme za leto 1923. Orl. vaditelj, 1, 83—84.

1923

Kaj letos? Orlovski vaditelj, 2/1—2, 1—3.

Nastop Orlov na katoliškem shodu. Orl. vad., 2/1—2, 8.

Slovanski orlovski tabor v Brnu. Orl. vaditelj, 2/1—2, 8—10.

Telovadni teden JOZ (Orlov Makso). Orl. vaditelj, 2/1—2, 10—13.

Navodila za veliki rajalni nastop. Orlovski vaditelj, 2/3—4, 17—19; 2/5—6, 33—35.

Skupinske vaje v trojicah za nižji naraščaj za leto 1924. Orlovski vaditelj, 2/9—12, 69—80.

1924

Na novo delo! Orl. vaditelj, 3/1, 1—2.

Borilne vaje : Boks. Orl. vaditelj, 3/1, 2—4; 3/2, 10—12; 3/3, 17—19; 3/5, 33—35.

Lepa naša domovina. Simbolična vaja. Orl. vaditelj, 3/1, 4—7.

Kaj bomo vežbali meseca februarja (Navodilo za načelnike). Orlovski vaditelj, 8/1, 7—8.

Okrožne javne telovadbe v letu 1924. Orl. vad., 3/2, 12—16.

V mesecu marcu vežbajmo tole: Orl. vaditelj, 3/2, 16.

Vaditeljske skušnje. Orl. vad., 3/3, 21—24.

Redovne vaje za letošnje okrožne nastope. Orl. vaditelj, 3/4, 25—27.

Hkratne vaje na treh bradljah. Orl. vaditelj, 3/4, 28—32.

Okrožni nastopi. Orl. vaditelj, 3/5, 35—39; 3/6, 43.

Seveda je pisal tudi nepodpisan ali poročal pod podpisom Sodniški zbor O. P. tja do 7. številke letnika 1924.

Uredniško delo: Vadnik. Založila Orlovska Zveza, 1920.

Orlovski vaditelj, 1/1922, 2/1923, 3/1924 št. 1—5.